

УДК 342.95(477)

Владислав Анатолійович КУЗНЕЦОВ,

курсант групи Ф1-304 факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Катерина Олександрівна ЧИШКО,

старший викладач кафедри поліцейської діяльності

та публічного адміністрування факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук

ТИПОВІ ФОРМИ БУЛІНГУ

Становлення особистості починається ще з самого дитинства, під час пізнання світу, загальноприйнятих морально-етичних норм і правил, особливостей суспільного устрою. Одним із важливих періодів у житті дитини є здобуття нею загальної середньої освіти, коли у дитини інтенсивно формується свідомість і індивідуальність. Під час навчання у школяра з'являється уявлення про себе, своє місце та роль в суспільстві, самооцінка, він набуває навички самоконтролю та вольові якості характеру. В той же час дитина піддається соціальному впливу як зі сторони дорослих, в тому числі тих, що приймають участь у навчальному процесі, так і зі сторони своїх однолітків. Тому, створення для дитини комфортного середовища, що буде сприяти її стабільному розвитку як особистості завжди є одним із основних питань різних наук (юриспруденції, педагогіки, психології), в межах яких виробляються різноманітні методи спрямовані на створення для дитини комфортного для життя та розвитку середовища, а також запобігання та протидії загрозам які можуть негативно вплинути на останнє.

Останнім часом в юридичній площині активна увага зосереджується саме на вищевказаних загрозах, одною з яких є булінг. Необхідно зазначити, що це відносно нове поняття і більшість людей не усвідомлює, а ні його сутність, а ні етимологію. Звернемо увагу на дані дослідження дитячого фонду ООН (United Nations Children's Fund, UNICEF (ЮНІСЕФ)): за 2017 рік близько 67 % дітей в Україні в віці від 11 до 17 років зазнали або стикалися з цькуванням або агресивною поведінкою іншого підлітка. З них 24 % дітей

стали жертвами булінгу у школі, і половина з них не розповіла про ці випадки [1].

В законодавстві встановлено, що булінг – це «діяння учасників освітнього процесу, які полягають у психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняється стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла була заподіяна шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого» [2] (ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення). З огляду на те, що загальна характеристика цьому явищу вже неодноразово була надана в різних наукових дослідженнях, пропонуємо зосередити увагу на основних зовнішніх формах булінгу, відповідно до його видів (психологічний, фізичний, економічний, сексуальний).

Психологічне насильство найбільш поширене серед школярів, воно може мати форму: словесних образ стосовно зовнішності дитини, її матеріального становища чи інших соціальних ознак; погроз (наприклад, нанесення тілесних ушкоджень); приниження гідності чи залякування.

Фізичне насильство теж є достатньо поширеним і виражається в: штовханні; побитті; стусанах; смиканнях за волосся; кидання предметів у бік підлітка; перешкоді дитині при спробі увійти або вийти з приміщення і так далі. Фізичне насильство тягне за собою порушення фізичного, а часто і психоемоційного стану дитини, призводить до замкнутості, приховування чи замовчування проблем, недовіри оточуючим, абстрагування від суспільства, асоціалізації.

Економічне насильство як правило проявляється в тому, що учасники освітнього процесу своїми діями пошкоджують або знищують власність жертви булінгу. В даному випадку власністю можуть виступати різні блага: одяг, канцелярські прилади; засоби електронних комунікацій (телефони, планшети), інше майно, рідше – гроші.

Сексуальне насильство може передбачати по відношенню до жертви булінгу: обмацування; зажимання в кутку приміщення (класі, коридорі, туалеті); стягування чи зіскикування предметів одягу з метою оголення частин тіла; демонстрація жестів із сексуальним підтекстом (наприклад, тих, що зображають певну частину тіла); коментарі сексуального характеру

які стосуються зовнішності чи частини тіла, поведінки, вподобань; поширення пліток сексуальної тематики.

Доповнення адміністративно-деліктного законодавства статтею про булінг є безумовно важливим і необхідним кроком на шляху до приведення національної нормативно-правової бази до міжнародних вимог і стандартів, адже за подібні дії раніше було практично неможливо притягнути дитину до відповідальності. Сьогодні протидія булінгу – це спільна діяльність працівників закладів освіти, батьків, органів місцевого самоврядування, громадських організацій та Національної поліції України, важливу роль в якій відіграє правове та матеріально-технічне забезпечення (наприклад, встановлення відеокамер у школі та на подвір'ї за для фіксації протиправних діянь учнів). Разом із тим для правильної кваліфікації протиправних діянь учнів і їх вчасної профілактики необхідно розуміти сутність булінгу, його соціальну та юридичну природу, в тому числі форми його зовнішнього прояву.

Список бібліографічних посилань

1. Седун О. Булінг під силу побороти кожному // Українське радіо : офіц. вебсайт. URL: <http://nrcu.gov.ua/news.html?newsID=86667> (дата звернення: 27.10.2019).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : закон України від 07.12.1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.

Одержано 19.11.2019

